JURISPRUDENŢA CURŢII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI PRIVIND PROTECŢIA DATELOR CU CARACTER PERSONAL ŞI VIAŢA PRIVATĂ

THE JURISPRUDENCE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS, REGARDING THE PROTECTION OF PERSONAL DATA AND THAT OF PRIVATE LIFE

Lilia CHIRTOACĂ,
dr., conf. univ.
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract
The jurisprudence of the european court of human rights, regarding the protection of personal data and that of private life highlights relevant practical aspects of the constitution of evidence and the use of specific arguments in the ECHR. For instance, concerning the approach used to solve cases from this field, the jurisprudence of the European Court of Justice is also important, serving as a model for the jurisprudence of ECHR. The jurisprudence of ECJ is appreciated and respectively, recommended as an example of good practice. We, thus, acknowledge the possibility to consolidate the protection in the above-mentioned field and to exclude the abusive practices by using jurisprudence and comparative strategies. The cases from the judiciary practice of a certain country or judicial system can be valuable to other countries, including the Republic of Moldova, by presenting effective judiciary solutions. ECHR is the authority responsible of interpreting the Convention of Human Rights, the two of them representing a whole.
Keywords*: the jurisprudence ECHR, the protection, the protection of personal data, private life, good practice, the cases from the judiciary practice.*

Jurisprudenţa CEDO consolidează legislaţiile naţionale, în sensul unei protecţii mai eficiente a drepturilor şi libertăţilor garantate de Convenţie, oferind aspecte relevante din punct de vedere al constituirii dovezilor, al utilizării argumentelor în faţa Curţii Europene a Drepturilor Omului. Cu titlu de exemplu, în ceea ce priveşte modul de soluţionare a cazurilor, este importantă şi jurisprudenţa CJUE, la care deseori se face trimitere în cadrul jurisprudenţei CEDO.

Statele membre ale Uniunii Europene beneficiază de unul dintre cele mai protective sisteme în domeniul protecţiei datelor cu caracter personal, care se bazează pe Convenţia 108 a Consiliului Europei, pe instrumentele Uniunii Europene, precum şi pe jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului (CEDO) şi a Curţii de Justiţie a Uniunii Europene (CJUE).

Jurisprudenţa bogată a CEDO privind protecţia datelor cu caracter personal şi viaţa privată include o diversitate amplă de cauze în acest domeniu

şi anume privind accesul la date cu caracter personal, protecţia datelor şi necesitatea echilibrării cu alte drepturi (precum accesul la informaţii şi documente, publicitatea procedurilor judiciare, libertatea de exprimare, protecţia proprietăţii intelectuale ş.a,), privind ponderea protecţiei datelor cu libertatea de exprimare, protecţia datelor on-line, protecţia unor categorii de date sensibile*, s*upravegherea secretă realizată de persoane neautorizate, privind obligaţiile persoanelor responsabile, privind interceptarea masivă, necontrolată/ neautorizată a convorbirilor şi alte cauze. Dintre acestea prezentăm analiza unor cauze din jurisprudenţa selectată.

1. *Localizarea şi supravegherea prin sistem de poziţionare prin satelit / GPS a automobilului.*

Cauza Uzun c.Germaniei, CEDO, Hotărîrea nr.35623/05 din 2 septembrie 2010(1)

Obiectul cauzei

Respectarea vieţii private - supravegherea prin satelit a unei persoane suspectate de terorism.

Reclamantul şi alte persoane au fost plasaţi sub supraveghere în baza deciziei judecătorului de instrucţie, fiind suspectate că au participat la atentate cu bombă comise de un grup din care aceştia făceau parte. După ce s-a sustras supravegherii prin distrugerea emiţătoarelor instalate în maşină, procurorul competent a autorizat supravegherea acestora prin sistemul GPS, care a permis de a face legătura între localizarea automobilului și locul în care au fost comise atentatele.Prin urmare, elementele de probă au fost obţinute şi datorită supravegherii acestora.

După condamnarea reclamantului, instanţele de judecată federale au respins recursurile reclamantului, motivând că atingerea adusă dreptului la respectarea vieții private prin supravegherea prin satelit era proporțională în raport cu gravitatea infracțiunilor comise (atentate cu bombă) și sustragerea de la alte măsuri de supraveghere.

Hotărârea Curţii

S-a constat că *supravegherea avea o bază legală* în legislația germană. Iar în ceea ce privește cerința de previzibilitate și dacă *sunt suficiente garanții împotriva abuzurilor*, s-a remarcat că nu trebuie aplicate aceleaşi criterii care se utilizează în contextul supravegherii telecomunicaţiilor, deoarece supravegherea prin satelit a deplasărilor publice este o ingerință mai puțin importantă în viața privată a persoanei în cauză. În această ordine de idei, potrivit concluziei instanțelor naționale prevederea în cauză, care permitea utilizarea mijloacelor tehnice speciale, era destinată supravegherii în scopul investigării doar infracțiunilor ”extrem de grave”.

În ceea ce privește *proporţionalitatea măsurii aplicate* se justifica, deoarece supravegherea prin satelit a fost autorizată doar după ce alte acțiuni de investigare, ce afectează mai puţin viaţa privată, s-au dovedit a fi ineficiente. Supravegherea s-a aplicat pe parcursul unei perioade relativ scurte şi doar când

reclamantul se deplasa în autovehiculul complicelui său, aşa încât, în acest caz, reclamantul nu a fost supus unei supravegheri totale. De asemenea s-a remarcat faptul că dreptul intern oferea garanţii suficiente împotriva abuzurilor, iar ingerinţa urmărea scopuri legitime – protecţia securităţii naţionale, prevenirea infracţiunilor.

În încheiere menţionăm, că deoarece investigarea se referă la infracţiuni extrem de grave, Curtea a considerat că supravegherea reclamantului prin sistemul GPS este necesară într-o societate democratică şi nu reprezintă o încălcare a dreptului la respectarea vieţii private.

2. Dreptul la viaţă privată şi corespondenţă în cazul accesării şi verificării de angajator a contului profesional Yahoo Messenger utilizat de un angajat al său

Cauza Bărbulescu c. României, CEDO, Hotărârea nr.61496/08 din 5 septembrie 2017 (2) Reclamantul, angajat al unei societăţi private ("angajatorul"), la cererea angajatorului şi-a făcut un cont profesional Yahoo Messenger cu scopul de a răspunde solicitărilor clienţilor. La data de 13 iulie 2013, angajatorul a informat reclamantul că comunicaţiile sale pe Yahoo Messenger au fost monitorizate şi că potrivit înregistrărilor acesta a folosit internetul în scopuri personale, contrar regulamentului intern, motiv pentru care, la data de 1 august 2007, angajatorul a încetat contractul de muncă al reclamantului.

Reclamantul a pretins că decizia angajatorului său de a rezilia contractual de muncă a fost bazată pe o încălcare a dreptului său la respectarea vieţii private şi a corespondenţei şi că instanţele judecătoreşti naţionale nu au reuşit să îi protejeze acest drept, invocând articolul 8 din Convenţie. Folosirea reţelelor de socializare de pe calculatorul de la serviciu constituie un element cuprins în sfera vieţii private.

Curtea a reiterat că scopul articolului 8 din Convenţie este esenţial în a proteja o persoană împotriva ingerinţei arbitrare a autorităţilor publice, dar în toate cazurile trebuie avute în vedere echilibrul just care trebuie aplicat între interesele concurente - ceea ce poate include interesele publice şi private concurente sau drepturile Convenţiei. În acest sens Statele beneficiază de o putere discreţionară.

În prima instanţă, CEDO a susţinut poziţia instanţelor naţionale şi a decis statul a luat măsurile necesare pentru a asigura respectarea dreptului la viaţă private şi la secretul corespondenţei şi au respins cererea reclamantului, iar în Decizia Marii Camere CEDO, s-a constatat într-adevăr că se pune problema aplicării art.8 a Convenţiei Europene a Drepturilor Omului, şi a respectării de către România a obligaţiilor pozitive de a asigura respectarea acestor drepturi în privinţa reclamantului.

Marea Cameră constată că în fapt instanţele naţionale nu au arătat suficienta aplicare cu privire la circumstanţele cauzei şi au omis analiza anumitor aspecte ale situaţiei de fapt atunci când au decis că există echilibru

între interesul angajatorului de a supraveghea şi controla activitatea angajaţilor săi şi dreptul angajaţilor la viaţa privată.

Prin urmare, Marea Cameră a indicat că autorităţile naţionale ar trebui să aibă în vedere următoarele:

- dacă angajatorul a dovedit că a informat în avans despre eventualitatea unei monitorizări - *ceea ce în cazul dat nu a fost dovedit, întrucât societatea procedase la monitorizare exact în aceeaşi perioadă în care angajatul era informat despre monitorizare*;
- dacă angajatorul a informat angajatul despre natura şi extinderea monitorizării şi despre gradul de intruziune în viaţa private a acestuia (monitorizarea fluxului de corespondenţă sau monitorizarea conţinutului corespondenţei) – *în cauză s-a făcut doar o informare simplă asupra faptului că se monitorizează corespondenţa angajatului*;
- dacă angajatorul a probat un interes legitim suficient de puternic pentru a monitoriza conţinutul corespondenţei – *în cauză nu s-a făcut o analiză temeinică a legitimităţii monitorizării conţinutului corespondenţei*;
- dacă angajatului is-au acordat suficiente garanţii de protecţie a drepturilor sale, având în vedere mijloacele intrusive de monitorizare – *în cauză nu s-a luat în considerare asigurarea unor garanţii care să protejeze angajatul de intruziunea în viaţa sa privată.*

În final, Marea Cameră a remarcat *relaţia de încredere* care caracterizează raporturile de muncă, ca element ce subsumează cele de mai sus menţionate şi care ar trebui să dea întotdeauna măsura în care se întreprind acţiuni de către angajator, dar şi, de cealaltă parte, modul în care se apreciază acţiunile angajaţilor faţă de angajator.

3. Dezvăluirea informaţiilor medicale atrag răspunderea spitalului

*Cauza Mockute c. Lituaniei,*CEDO, Hotărârea nr.66490/09 din 27 februarie 2018 (3)

La televiziunea naţională a fost difuzat un documentar în care medicul, mama şi sora reclamantei au făcut referire, dezvăluind astfel jurnaliştilor date despre starea de sănătate a doamnei Mockute, fapt care a dus la identificarea ei, în pofida pseudonimului folosit în filmul documentar şi, astfel, la o încălcare a dreptului la viaţa privată.

Curtea a constatat că medicul a dezvăluit jurnaliştilor informaţii sensibile, confidenţiale (diagnosticul,tratamentul, viaţa sexuală) obţinute în timpul spitalizării reclamantei, iar aceste informaţii au fost dezvăluite fără consimţământul ei, ceea ce constituie o ingerinţă în dreptul reclamantei la intimitate. De asemenea, s-a constatat că dezvăluirile s-au dovedit un eşec pentru spital ca instituţie a statului în sensul respectării obligaţiilor legale internaţionale şi naţionale privind sănătatea şi protecţia datelor.

4. Refuzul de a comunica petiţionarului informaţiile referitor la viaţa lui privată (4)

Cauza Gaskin v. Regatul Unit, 1989

În speţa Gaskin Curtea a stabilit că refuzul de a comunica petiţionarului informaţiile referitor la viaţa lui privată, respectiv la perioada în care el se aflase la asistenţa publică, constituia o încălcare a articolului 8. Curtea a argumentat hotărârea sa invocând importanţa unor astfel de informaţii pentru viaţa privată a petiţionarului. Cu toate acestea, Curtea declarat că „această hotărâre este adoptată fără a exprima vre-o opinie asupra faptului dacă dreptul general la acces la datele sau informaţiile cu caracter personal poate fi derivat din articolul 8 din Convenţie."

Curtea a hotărât că Statele nu trebuie să împiedice printr-o acţiune pozitivă accesul la informaţiile disponibile, precum şi la sursele generale de informare.

5. Interzicerea accesului la dosarul personal de evaluare psihologică atrage răspunderea autorităţii statului

Cauza Tonchev c. Bulgariei, CEDO, Hotărârea nr.12504/09 din 7 decembrie 2017 (5)

În temeiul Legii privind protecţia datelor cu caracter personal, reclamantul a solicitat accesul la documentele din dosarul său personal de la Ministerul de Interne, care conţinea rezultatele unor teste şi a evaluărilor psihologice. Cererea i-a fost refuzată, iar ulterior reclamantul s-a adresat la CEDO deoarece i s-a refuzat în mod nejustificat accesul la datele personale, inclusiv la rezultatele unor teste şi evaluări psihologice din dosarul său de la Ministerul de Interne.

Potrivit considerentelor Curţii, legea prevede dreptul fiecărei persoane de a avea acces la datele sale cu caracter personal, cu excepţia informaţiilor clasificate privind apărarea sau securitatea naţională.

Astfel, privind accesul la datele cu caracter personal deţinute de autorităţile publice, cu excepţia informaţiilor privind securitatea naţională sau protecţia informaţiilor clasificate, Curtea recunoscut *un interes vital protejat* de articolul 8 al Convenţiei persoanelor care doresc accesul la informaţiile necesare de a-şi cunoaşte şi înţelege copilăria lor, dezvoltarea timpurie sau să-şi identifice originile, în special privind identitatea părinţilor lor naturali, informaţii privind riscurile de sănătate la care au fost expuşi sau informaţii despre înregistrările făcute de serviciile secrete din timpul unei perioade totalitare.

În speţa analizată, reclamantul a avut un interes vital de a avea acces la dosarul personal pentru a înţelege stările sale psihologice care erau necesare pentru a participa într-o misiune internaţională. Invocându-se protecţia informaţiilor clasificate, autorităţile au restricţionat accesul la informaţiile necesare din dosar. Esenţial este că autorităţile nu au demonstrat care dintre documentele din dosar au fost clasificate drept secret de stat pentru a justifica protecţia informaţiilor clasificate.

Deşi o soluţie pentru autorităţi ar fi fost de a permite reclamantului accesul parţial la informaţii, adică la evaluările sale psihologice, deoarece nu erau clasificate toate documentele din dosar.

De asemenea s-a remarcat că anterior Ministerul de Interne nu practica includerea evaluărilor psihologice la categoria informaţiilor clasificate, iar copiile prezentate în faţa Curţii nu aveau marcare în acest sens.

Astfel, Curtea a constatat că a avut loc o încălcare a articolului 8, deoarece statul nu şi-a îndeplinit obligaţia pozitivă de a oferi o procedură eficientă care să permită reclamantului accesul la toate informaţiile relevante pentru a înţelege aptitudinile sale psihologice necesare de a participa într-o misiune internaţională.

În încheiere menționăm, că jurisprudenţa CEDO,permanent evoluează şi se îmbogăţeşte, fiind apreciată pentru valoarea sa, potenţialul de consolidare a protecţiei şi de excludere a practicilor abuzive privind drepturile şi libertăţile omului garantate de Convenţie.

Bibiliografie

1. Cauza Uzun c. Germaniei, CEDO, Hotărârea nr.35623/05 din 2 septembrie 2010.
2. Cauza Bărbulescu c. României, CEDO, Hotărârea nr.61496/08 din 5 septembrie 2017.
3. Cauza Mockute c. Lituaniei, CEDO, Hotărârea nr.66490/09 din 27 februarie 2018.
4. Cauza Gaskin c. Regatul Unit, 1989, Apud Monica Macovei, Libertatea de exprimare. Ghid privind punerea în aplicare a articolului 10 al Convenţiei europene pentru Drepturile Omului. Manual pentru drepturile omului, nr.2, Directoratul General pentru Drepturile Omului. Consiliul Europei, Editat în Republica Moldova, 2003, p.21.
5. Cauza Tonchev c. Bulgariei, CEDO, Hotărârea nr.12504/09 din 7 decembrie 2017.